

PLOEGENDE OSSEN.

er achter op de binnenplaats, waar door een geopende deur de straat zichtbaar is, werd hier knap en zeer gevoelig uitgedrukt.

Een typische bonte paardenmarkt vinden we er, verder ook een uitvoerige boerenstal met biggen, prachtig van stofuitdrukking, waar de roze snoeten tusschen hekwerk en brandnetelblaren doorkijken. Een vrij onbelangrijk onderwerp, waaraan niets picturaals is, geen groote lijnen, geen actie. Alleen Dupont's liefde voor detailleeren, zijn handigheid om een eigen karakter aan elke stof te geven. Alles is meesterlijk getypeerd. In een groot monumentaal bruin paard laat hij zich van den anderen kant kennen. Het beest beslaat het geheele blad, en er onder, tusschen den buik en de pooten door, teekende hij den rivier-oever in volle bedrijvigheid van karren met paarden en arbeiders.

Het mooiste echter van de geheele collectie zijn de grijze ossen-teekeningen, waarvan er hier een gereproduceerd werd. In deze teekening zijn al Dupont's kwaliteiten vereenigd, alles werkt hier samen tot een hooge kunstuiting. De tint van het papier geeft den toon van de teekening aan. Ondanks de veelvuldige kleuren, waarmee zij gedaan werd, gaat alles naar éézelfde grijs toe, paars-, bruin-grijs. Naar de kleur van sombere uitgestrekte hei, bij een donkeren dag, waar de erica hier en daar een paarsen gloed aan den grond geeft en het verschiet aan den horizon blauwig wijkt, waar een dood-

sche verlatenheid dicht op het gloeiende land hangt, benauwend, drukkend.

En als één met den grond, met de omgeploegde aarde, als één met de naargeestige stemming van het landschap, zwoegen daar, ronkend den adem uitblazend, zwaarbonkig de bruine ossen aan den ploeg. De grijze dag strijkt over hen heen en glimmert hier en daar even op de lichte plekken van hun ruig-behaarde huid. Strak spannen hun stugge pooten en zwaar hangen de balken van hun tuig aan de strak gespannen kettingen. Een schitterende compositie, waarin karakter en stemming vereenigd zijn.

A. O.

DIRK NIJLAND'S VOGELSKELETTEN BIJ UNGER & VAN MENS, ROTTERDAM.

Het is wel onder uiterst gelukkige omstandigheden dat de jonge Nijland geboren is, wiens vader, de bekende Hidde Nijland te Dordrecht, de prachtige kunstverzameling heeft van werken der Grootmeesters onzer schilderkunst. Ook werken van Toorop, Verster en later de talrijke teekeningen van Vincent van Gogh sieren de wanden van het ouderlijk huis en Dirk Nijland heeft dan ook den invloed dezer drie laatstgenoemden ten volle ondergaan. Volbloed teekenaar zijnde, trok zwart-en-wit-werk hem steeds het meeste aan en waar Goethe zegt: „Selbst

„1914”.

das gröszte Genie wurde nicht weit kommen wenn er alles seinem eigenen Innern verdanken wollte. . . . und überhaupt was können wir denn unser Eigenes nennen als die Kraft, die Energie, das wollen?“ daar kan men zeggen dat aan kracht, aan energie en aan wil het Nijland nimmer heeft ontbroken, Reeds als jongen trof mij dit, wij zijn beiden te Dordrecht grootgebracht en ik had ontzag voor zijn stoere, stroeve werkkraft.

Ik kan mij goed herinneren, dat als de schoolmakers in vrijen tijd het veld in gingen of op Maas of Merwede gingen zeilen, onze jonge kunstenaar stil op zijn kamertje of zolder-atelier te vinden was, moeizaam werkend aan een teekening van doodshoofd, of zandlooper, of een paar oude half vergane boeken, dingen die hem boeiden. Het stilleven heeft steeds zijn liefde gehad. Met wonderlijke vastberadenheid zat hij dan uren en dagen achtereen gebogen over het papier met eene aan zijn leeftijd vreemde haast angstvallige nauwkeurigheid in het weergeven van het stoffelijke wezen der dingen. Zoo ontstond ook zijn teekening „de Tuin”, waarin heel de psyche vastgelegd is in een door oude muren omgeven stadstuin, waarin alles bijna als stilleven is gezien. Van hem kan ik, die van jongsaf dezen sympathieken werker met belangstelling op zijn moeilijk pad heb gevolgd, getuigen dat hij van den beginne af aan vast

heeft geweten wat hij wilde en dat heel zijn ontwikkelingsgang zich langs een vaste lijn heeft bewogen.

Geboren in 1881 ging hij onder Derkinderen werken, in 1896 en was dus juist. . . vijftien jaar oud. Hij was ook nog heel jong toen de „Tuin” ontstond en later maakte hij „de molens”, „de wilgen” en na zijn verblijf in Brussel en Parijs (1900 en 1902) de „krotten te St. Gilles”; „Rumoer” (een teekening van een spoorbaan) en het groote „Gezicht op Brussel”, dat nog steeds gerekend mag worden tot een der beste stalen van zijn kunst. Daarna vestigde hij zich in Holland, trok naar Monnikendam, toen naar Katwijk en v o n d later Rhoon. Ik zeg hier „vond” want ook dit is weer tekenend voor een die zijn eigen weg wil gaan. Niet als anderen gaat hij, waar anderen reeds werkten, neen, zelve zoekt hij een hem passend oord en Rhoon met het water en de plassen, dicht bij Rotterdam dat hem boeit als handelsstad en waar later ook de teekeningen van het werk van Brusse’s „Boefje” ontstonden, trok hem aan en daar woont hij nu sedert een achttal jaren. In deze stad waren zijn laatste werken geëxposeerd, waartoe de „Vogelskeletter” behooren, die het onderwerp van dit artikel vormen. Op mijn vraag hoe deze teekeningen ontstonden schreef Nijland mij:

„Ze kwamen, die vogels uit ’n schoorsteen,

die wellicht in een eeuw niet had gerookt, schoorsteen van ons oude mooie kasteeltje te Rhoon, romantisch als in een novelle gelegen tusschen hoog opgaand iepenhout, midden in een vijver. Belgische vluchtelingen er onder dak gebracht, slapend in 18e eeuwse ledikanten met echte „hemels” kregen het in den laten herfst koud. Er moest gestookt worden, de schoorsteen bleek niet te willen trekken en... ziedaar de kraaien en uilen mummies. Ziedaar hoe ik er aan kwam, doodeenvoudig en toch vol van een zekere stemming althans voor mij. Geen wonder dat zij in dezen tijd als oorlogsdingen in je hoofd kwamen, niet waar?”

Hij heeft dan ook een der grootste teekeningen betiteld met „1914” en daar is ook een „Strijd in de lucht” en „doodstrijd” waaraan waarlijk de gedachte aan dezen gruwelijken tijd niet vreemd is. Ook in de titels voelt men de neiging tot het maken van wat men in de beeldende kunst noemt: „litérair” werk. Nijlands werk is veelal zoodanig en dan worden afbeeldingen als „1914” tot grillige heksen-sabbath's of tot een duivelachtig droombeeld van strijd in de lucht. — Niet dus het „nuchtere beeld” alleen, maar wat daar aan vast zit zocht Nijland weer te geven. Hij is, ik zeide het reeds, een hardnekkig werker, wien niets afschrikt en die in een wereld leeft van nieuw wisselende aandoening en stemmingen. Nu zijn deze vogelskeletten hem tot een „vondst”

geworden en men voelt welk een rijkdom van beelden en gedachten hem gevoerd hebben tot het symbolisme van een aantal in wonderlijke warreling van verwrongen lijnen in stuiptrekking gestorven vogels.

Nijlands voorliefde is altijd uitgegaan tot het ongemeene. Hij schuwt al wat konventioneel is; datgene wat „bizarre” is heeft hem steeds getrokken en dit heeft hem ook geleid tot het maken van deze „Vogelskeletten”. Evenzeer als zijn vroegere werken „de Eierkloppers”; „de Petroleumstellen” en

„de Petroleumlampen”, treedt het „ongewone” van het sujet op den voorgrond. maar Nijland weet hier „waar” te zijn zonder „gezocht” te worden. Zijn oog heeft zich steeds gewend tot de dingen, die het meest nabij waren, hem wordt ten slotte evenals bij Van Gogh alles tot „sujet” en al wat men „schilderachtig” noemt is in dien zin hem vreemd. En deze werken getuigen

DOODSTRIJD.

weder van de vaardigheid en van het talent van dezen kunstenaar, die zich in de eerste plaats moet blijven kennen als „teekenaar” want ziet men zijn teekeningen naast zijn schilderwerk, dan voelt men toch dat hij het gelukkigst is en zich het gelukkigst gevoelt met een onnoozel fleschje indische inkt, een simpel teekenrietje of een kantig pijpje zwart krijt om daarmede vast te leggen wat zijn waarlijk geestig gemoed hem te zeggen geeft.

Een enkele maal releveert hij zijn teekening met wat kleur, zooals op „Doodstrijd”